

POSTANOWIENIE

Dnia 10 maja 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Barbara Myszka (przewodniczący)

SSN Agnieszka Piotrowska

SSA Bogusław Dobrowolski (sprawozdawca)

w sprawie z wniosku K. W., R. P. i T. R.
przy uczestnictwie J. B., U. P., miasta W., L. H., T. M., Skarbu Państwa
reprezentowanego przez Prezydenta miasta W. i Wojewodę (...)
o zmianę postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 10 maja 2017 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawcy K. W.
od postanowienia Sądu Okręgowego w W.
z dnia 7 kwietnia 2016 r., sygn. akt V Ca (...),

odrzuca skargę kasacyjną.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 7 kwietnia 2016 r. Sąd Okręgowy w W. oddalił apelację wnioskodawców K. W., R. P. i T. R. od postanowienia Sądu Rejonowego w W. z dnia 25 marca 2014 r., oddalającego wniosek o zmianę postanowienia Sądu Powiatowego w W. z dnia 30 czerwca 1955 r., (1 Ns II (...)) o stwierdzeniu nabycia spadku po J. G.

Z zaaprobowanych przez Sąd Okręgowy ustaleń faktycznych Sądu Rejonowego wynika, że w dniu 20 czerwca 1955 r. H. R. złożyła wniosek o stwierdzenie nabycia spadku po J. G., zmarłej 14 stycznia 1954 r. Po przesłuchaniu świadków testamentu ustnego i odebraniu zapewnienia spadkowego od wnioskodawczyni Sąd Powiatowy postanowieniem z dnia 30 czerwca 1955 r. stwierdził, że prawa do spadku po J. G. nabyła w całości w drodze dziedziczenia testamentowego H. R. Jej następcami prawnymi są J. B., U. P., L. H. i T. M. Na mocy umowy z dnia 18 lipca 2008 r. o częściowy dział spadku J. B. i U. P. nabyły na współwłasność, w równych udziałach prawa i roszczenia do nieruchomości przy ul. M. w W.

Wnioskodawcy K. W., R. P. i T. R. są najemcami lokali mieszkalnych położonych w budynku przy ul. M. w W. na podstawie umów najmu zawartych z miastem W. na czas nieoznaczony. Właścicielem gruntu przy ul. M. w W. jest miasto W. Pismem z dnia 26 czerwca 1998 r. lokatorzy budynku, w związku z planami sprzedaży budynku, zwrócili się do Dyrektora Zarządu Dzielnicy W. o wydanie zezwolenia na wykupienie zajmowanych przez nich mieszkań. W odpowiedzi Zarząd Dzielnicy pismem z dnia 13 lipca 1998 r. poinformował lokatorów, że zostały uruchomione przygotowania do sprzedaży lokali mieszkalnych położonych w tym budynku, a z chwilą ich przeznaczenia do sprzedaży, najemcy zostaną o tym zawiadomieni na piśmie.

Decyzją z dnia 6 grudnia 2010 r. Prezydent W., po powtórным rozpatrzeniu wniosku z dnia 17 września 1948 r. złożonego przez J. G. o przyznanie prawa własności czasowej do gruntu położonego w W. przy ul. M., a ponowionym przez J. B. i U. P., orzekł o ustanowieniu na 99 lat prawa użytkowania wieczystego działki położonej w W. przy ul. M. na ich rzecz w udziałach wynoszących $\frac{1}{2}$ części.

Decyzją nr 51 z dnia 21 stycznia 2011 r. Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji stwierdził nieważność decyzji Wojewody (...) nr (...) z dnia 7 kwietnia 1992 r. dotyczącej nabycia przez Dzielnicę W. z mocy prawa w dniu 27 maja 1990 r., nieodpłatnie własności nieruchomości położonej w W. przy ul. M., w części dotyczącej budynku.

W dniu 29 kwietnia 2011 r. miasto W. przekazało J. B. i U. P. wskazany budynek.

Sąd Okręgowy podzielił stanowisko Sądu Rejonowego, że po stronie wnioskodawców brak jest interesu prawnego do wystąpienia z wnioskiem na podstawie art. 679 § 1 k.p.c. Uznał, że motywem działania wnioskodawców w niniejszej sprawie jest interes o charakterze majątkowym, który nie daje podstaw do żądania zmiany prawomocnego postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku. Możliwość ubiegania się o zakup lokalu na preferencyjnych warunkach nie stanowi podstawy do uznania, że dana osoba jest osobą „zainteresowaną” w rozumieniu art. 679 § 2 k.p.c., uprawnioną do złożenia wniosku w trybie art. 679 § 1 k.p.c. Wynik postępowania o stwierdzenie nabycia spadku nie ma bowiem wpływu na przysługujące wnioskodawcy obecnie prawo najmu lokalu mieszkalnego znajdującego się na nieruchomości spadkowej. Natomiast przyszła i niepewna możliwość nabycia na korzystniejszych warunkach innego prawa, nawet silniejszego, nie jest okolicznością wystarczającą dla przyjęcia istnienia wpływu postępowania spadkowego na prawo wnioskodawcy w rozumieniu art. 679 k.p.c. w związku z art. 510 k.p.c. Przyznanie zbyt szerokiemu kręgowi osób uprawnienia do składania wniosków o zmianę postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku pociągałoby za sobą dopuszczenie do ingerowania w układy rodzinno-osobiste i majątkowe osób trzecich - obcych, bez należytego usprawiedliwienia w kategoriach obiektywnego interesu.

Jednakże Sąd Okręgowy przyjął, odmiennie od Sądu Rejonowego, że doszło do konwalidacji braku interesu po stronie wnioskodawców w związku z przyłączeniem się do wniosku uczestników postępowania - miasta W. oraz Skarbu Państwa - reprezentowanego przez Ministra Skarbu Państwa i Wojewodę (...), których interes prawny jako potencjalnych spadkobierców ustawowych po J. G., spowodował, że ich interes prawny rozciąga się na wnioskodawców.

Sąd Okręgowy stwierdził, że w toku postępowania nie zostało skutecznie obalone domniemanie wynikające z wydania prawomocnego postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku po J. G. z dnia 30 czerwca 1955 r., w którym uznano, iż spadkodawczyni sporządziła ważny testament ustny. W sprawie o

zmianę postanowienia zadaniem Sądu jest zbadanie, czy wykryte zostały nowe okoliczności i dowody pozwalające na obalenie domniemania wynikającego ze stwierdzenia nabycia spadku. W toczącym się postępowaniu w przedmiocie zmiany prawomocnego postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku nie można stawiać Sądowi, który wydał postanowienie spadkowe zarzutów niewłaściwego prowadzenia postępowania lub wadliwej oceny dowodów. Nie ocenia się też materiału zgromadzonego w pierwotnej sprawie spadkowej i wydanego orzeczenia.

Sąd Okręgowy stwierdził, że materiał dowodowy zgromadzony w niniejszej sprawie nie mógł doprowadzić do zmiany oceny dokonanej przez Sąd Powiatowy w W., rozpoznający tę sprawę po raz pierwszy, zgodnie z którą doszło do sporządzenia ważnego testamentu ustnego.

W skardze kasacyjnej wnioskodawczyni K. W. zarzuciła naruszenie art. 82 dekretu z dnia 8 października 1946 r. - Prawo spadkowe poprzez jego niezastosowanie i niezbadanie w świetle przesłanek uregulowanych w tym przepisie ważności testamentu ustnego z dnia 31 grudnia 1953 r., naruszenie art. 679 k.p.c. w zw. z art. 670 k.p.c. i art. 524 § 1 i 2 k.p.c. poprzez ich wadliwą wykładnię. Formułując te zarzuty, skarżąca domagała się uchylenia postanowienia Sądu Okręgowego w W. oraz poprzedzającego go postanowienia Sądu Rejonowego w W. w całości i przekazania sprawy do rozpoznania Sądowi pierwszej instancji.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Sąd Okręgowy w pełni zaaprobował stanowisko Sądu Rejonowego, zgodnie z którym wnioskodawcom nie przysługuje przewidziany w art. 1025 § 1 k.c. w zw. z art. 679 k.p.c. interes do zainicjowania postępowania w sprawie o stwierdzenie nabycia spadku po J. G., ponieważ powołują się oni wyłącznie na interes o charakterze majątkowym związany z zamiarem nabycia lokali znajdujących się w nieruchomości wchodzącej w skład spadku po J. G.. Stanowisko to ma oparcie w judykaturze (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 1 czerwca 2000 r., IV CKN 470/00, nie publ. i z dnia 24 października 2001 r., III CKN 366/00, nie publ.), zasadnie przyjmującej w zbliżonych do niniejszej sprawy stanach faktycznych, że fakt, iż wnioskodawca, jako najemca lokalu w budynku, mógłby w wyniku nabycia

spadku przez Skarb Państwa zamiast przez dotychczasowego spadkobiercę, ubiegać się w przyszłości o kupno zajmowanego lokalu na preferencyjnych warunkach, nie stanowi podstawy do uznania, że wnioskodawca jest „zainteresowanym” w rozumieniu art. 679 § 2 k.p.c., uprawnionym do złożenia wniosku w trybie art. 679 § 1 k.p.c. Na przysługujące mu obecnie prawo najmu lokalu mieszkalnego znajdującego się na nieruchomości spadkowej, wynik postępowania o stwierdzenie nabycia spadku nie ma wpływu. Z kolei przyszła i niepewna możliwość nabycia na korzystniejszych warunkach innego prawa, nawet silniejszego, nie jest okolicznością wystarczającą dla przyjęcia istnienia wpływu postępowania spadkowego na prawo wnioskodawcy w rozumieniu art. 679 k.p.c. w zw. z art. 510 k.p.c. W związku z tym należało przyjąć, iż wnioskodawcy w niniejszej sprawie nie byli uprawnieni do złożenia wniosku o zmianę postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku po J. G.

Sąd Okręgowy trafnie uznał, że poprzez wzięcie udziału w postępowaniu przed Sądem Rejonowym w W. oraz Skarbu Państwa - Ministra Skarbu Państwa, a następnie Wojewody (...), doszło do „konwalidacji” braku interesu po stronie wnioskodawców. Przyłączenie się tych nowych uczestników do żądania wnioskodawców dotyczącego zmiany postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku uzasadniało dopuszczalność kontynuowania przed tymi Sądami dotychczasowego postępowania, ponieważ doprowadziło do usunięcia przeszkody wynikającej z braku legitymacji wnioskodawców (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14 lutego 2014 r., II CSK 216/13, nie publ.). Skargę kasacyjną od postanowienia Sądu Okręgowego wywiodła wnioskodawczyni K. W., która w świetle powyższych uwag, nie może być zaliczona do osób legitymowanych do wystąpienia z przedmiotowym wnioskiem. Skarga ta zmierza do podważenia zaskarżonego rozstrzygnięcia tego Sądu, zaś w postępowaniu wywołanym tą skargą Skarb Państwa oraz miasto W. nie zajęli stanowiska. Przesłanką dopuszczalności środka zaskarżenia jest tzw. legitymacja do zaskarżenia, czyli uprawnienie danego podmiotu do zaskarżenia konkretnego orzeczenia sądowego. Kolejną przesłanką dopuszczalności środka zaskarżenia jest pokrzywdzenie orzeczeniem, czyli gravamen. Brak tych przesłanek powoduje konieczność odrzucenia wniesionego środka zaskarżenia.

Wskazał na to także Sąd Najwyższy w uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 15 maja 2014 r., III CZP 88/13, której nadano moc zasady prawnej (OSNC 2014, nr 11, poz. 108), wyjaśniając, że w postępowaniu nieprocesowym odrębnego badania wymaga przesłanka, czy skarżący jest zainteresowanym i może być uczestnikiem, a także czy orzeczenie jest dla niego niekorzystne i czy może wnieść środek odwoławczy.

W niniejszej sprawie wnioskodawcy nie mieli interesu prawnego do zainicjowania postępowania o zmianę stwierdzenia nabycia spadku (art. 679 k.p.c. w zw. z art. 1025 k.c.). Postępowanie toczyło się w istocie na skutek wniosku miasta W. i Skarbu Państwa, wnioskodawcy zaś uczestniczyli w nim, jednak nie mieli statusu wnioskodawców. Oddalenie wniosku o zmianę stwierdzenia nabycia spadku, a następnie oddalenie apelacji od orzeczenia Sądu pierwszej instancji, było rozstrzygnięciem na niekorzyść rzeczywistych wnioskodawców, czyli miasta W. i Skarbu Państwa. Legitymacja do zaskarżenia orzeczenia Sądu drugiej instancji przysługiwała więc tym podmiotom.

Trzeba dodać, że orzecznictwie podkreśla się, iż uczestnik postępowania nie jest uprawniony do wniesienia środka odwoławczego wyłącznie na korzyść innego uczestnika (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 8 kwietnia 1997 r., I CKN 57/97, OSNC - 1997/11/166 i z dnia 13 października 2006 r., II CK 371/05, nie publ.). Brak interesu prawnego we wniesieniu skargi kasacyjnej skutkuje jej odrzuceniem (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14 grudnia 2012 r., IV CZ 161/12, nie publ., odnoszące się do odrzucenia apelacji w takiej sytuacji). Z tych względów skarga kasacyjna K. W., która w istocie nie miała w sprawie statusu wnioskodawczyni, uległa odrzuceniu jako niedopuszczalna.

Marginesowo tylko trzeba zauważyć, że w postępowaniu w przedmiocie zmiany prawomocnego postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku nie są dopuszczalne zarzuty błędnego prowadzenia postępowania, czy też wadliwej oceny dowodów przez sąd spadkowy, który wydał poprzednie orzeczenie. Zadaniem sądu jest zbadanie, czy wykryte zostały nowe okoliczności i dowody pozwalające na obalenie domniemania wynikającego ze stwierdzenia nabycia spadku, którego dotyczy wniosek o zmianę (por. postanowienia Sądu Najwyższego

z dnia 10 grudnia 2009 r., III CZ 63/09, nie publ., z dnia 17 lutego 2011 r., III CZ 6/11, nie publ., z dnia 22 listopada 2012 r., II CSK 697/11, nie publ. i z dnia 29 kwietnia 2016 r., I CSK 298/15, nie publ.). Koresponduje to z poglądem Sądu Najwyższego zawartym w uzasadnieniu uchwały z dnia 10 lipca 2012 r., III CZP 81/11 (OSNC 2013/1/1), zgodnie z którym w razie istnienia szczególnej regulacji przewidującej dopuszczalność uchylenia lub zmiany prawomocnego postanowienia orzekającego co do istoty sprawy, wznowienie postępowania zakończonego takim postanowieniem jest wyłączone w tylko w takim zakresie, w którym podstawa uchylenia lub zmiany określona w regulacji szczególnej pokrywa się z podstawami wznowienia postępowania. Jeśli więc dana podstawa wznowienia postępowania nie jest pochłonięta przez inną, szczególną podstawę uchylenia albo zmiany prawomocnego postanowienia orzekającego co do istoty, to wówczas należałoby przyjąć dopuszczalność wznowienia. Chodzi przy tym jedynie o żądanie wznowienia postępowania przez uczestnika prawomocnie zakończonego postępowania (art. 524 § 1 k.p.c.), ponieważ odnośnie do zainteresowanego, który nie był uczestnikiem tego postępowania, ustawodawca przyjął, że może on żądać wznowienia postępowania, jeżeli prawomocne postanowienie narusza jego prawa. Stosuje się wtedy przepisy o wznowieniu postępowania z powodu pozbawienia możliwości działania (art. 524 § 2 k.p.c.). Oznacza to, że w sprawie prowadzonej na podstawie art. 679 k.p.c. nie powinny badane i rozstrzygane niewymienione w tym przepisie podstawy restytucyjne i przyczyny nieważności.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁶ § 3 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. orzekł jak w sentencji.

jw

r.g.